

semnificativ și faptul că niciodată, în vreun document de mai târziu, nu se menționează că hrisovul lui Radu ar fi fost arătat cu vreun prilej oarecare vreunui dintre domni ulterioari. În toate cazurile de acest fel, cunoscute documentar, sint amintite a fi fost prezentate fie hrisevul lui Vladislav pentru Vodița¹, fie alte documente², mai noi. Chiar în cazurile în care în documente sint amintite acte domnești ale vreunui Radu voievod, la o analiză atentă, se poate lesne observa că nu este vorba despre Radu I, ci de domni omonimi de mai târziu³. Numai admitând, dintru început, ca incontestabilă identitatea lui Radu I cu legendarul «Negru Vodă» s-ar putea crede că, eventual (căci știrile din documente rămân și în acest caz foarte nelămurite și discutabile ca interpretare), ar exista aluzii mai târziu, nu numai la posesiunile primite de mânăstirea Tismana de la Radu, ci chiar la însuși documentul de donație al acestuia. Dar identificarea amintită—deși propusă de către Hasleu⁴ și admisă apoi de neenumerați istorici, între care și Onciul⁵—este mai mult decît inoportună, ea nefiind întemeiată documentar decît tocmai pe știrile din documentele Tismanei, amintite mai sus ca nelămurite și discutabile⁶,

¹ În legătură cu pricina între Tismana și «fiii lui Răsipă» pentru Vodița mare, seliștea Bahnei, virful lui Vlad etc. — toate fosta posesiuni ale Vodiței și situate la vest de Severin — Vlad Călugărul amintește în porunca sa din 1493, iunie 3 (DIR, B, veac XIII—XV, nr. 226, p. 16) că «... au scos călugării de la Tismana» cărțile vechilor domni, de la Vladislav voievod, care a fost înainte de Mircea voievod... etc. Aceeași formulă și în alte porunci: a lui Miunea voievod din 1508, noiembrie (DIR, B, veac XVI, vol. I, nr. 45, p. 51); a lui Vlăduț, din 1510 noiembrie 12 (*ibidem*, nr. 62, p. 65—66); și a lui Mircea Ciobanul din 1547 ianuarie 11 (*ibidem*, veac XVI, vol. II, nr. 363, p. 347—348).

² Deși în asemenea mențiuni tirzii e greu de făcut distincție între hrisevul lui Dan I și cel mai sus-pomenit al lui Dan al II-lea, totuși cel puțin în două cazuri putem fi siguri că este vorba de primul: într-o poruncă din 1555 august 9 a lui Pătrașcu cel Bun (DIR, B, vol. III, nr. 44, p. 35) se vorbește, în legătură cu proprietatea satului Tismana, de «... cartea răposatului Dan voievod și a lui Mircea voievod cel Bătrîn și a lui Radu voievod cel Bun și a lui Vintilă voievod», deci, ori Radu cel Mare (vezi cartea de scutire din 1496—1508, aprilie 8, *ibidem*, B, veac XIII—XV, nr. 251, p. 238—239), ori, mai degrabă, Radu cel Frumos, al cărui hrisev de întărire a tuturor posesiunilor mânăstirii, din 1464, iulie 10 (*ibidem*, nr. 128, p. 134—136) pare a fi fost adesea folosit (împreună cu unul dintre hrisevoarele lui Mircea a fost prezentat, de pildă, și mai târziu, înaintea lui Alexandru cel Rău (1592 august—1593 septembrie) cu care prilej ambelor hrisevoe li s-au furat pecetele, fapt consemnat de Mihai Viteazul la 1594 ianuarie 4; *ibidem*, veac XVI, vol. VI, nr. 107, p. 95—97). Mențiunile privitoare la hrisevoarele lui Mircea sînt foarte numeroase, astfel că le însemnăm numai cu simple trimiteri: *ibidem*, B, veac XIII—XV, nr. 223, p. 214—215; nr. 226, p. 216—217; nr. 280, p. 264—265; Veac XVI, vol. I, nr. 45, p. 51; nr. 62, p. 61—62; nr. 80, p. 82; nr. 189, p. 184; veac XVI, vol. II, nr. 160, p. 161; nr. 367, p. 349—350; nr. 372, p. 354—355; nr. 374, p. 356—357; etc.

³ Cînd, în 1512 iulie 27 (*ibidem*, B, veac XVI, vol. I, nr. 80, p. 82—83) Basarab Neagoe menționează «cartea lui Mircea voievod și cartea lui Vlad voievod Călugărul și cartea lui Radu voievod» este vorba de Radu cel Mare (vezi cartea acestuia din 1498 ianuarie 9, *ibidem*, B, veac XIII—XV, nr. 265, p. 252); în 1534 septembrie 6 (*ibidem*, B, veac XVI, vol. II, nr. 160, p. 161—162) Vlad Vintilă amintește «cartea părintelui domniei mele Radu voievod»; în 1547 ianuarie 11 (*ibidem*, nr. 363, p. 347—348), Mircea Ciobanul folosește exact aceeași formulă; am amintit (nota penultimă) mențiunea din 1555 august 9, de la Pătrașcu cel Bun: exact în aceeași ordine sint prezentate hrisevoarele mânăstirii și la 1590 iunie 9, într-o poruncă a lui Miunea Turcîtul (*ibidem*, B, veac XVI, vol. V, nr. 468, p. 452—454), amintindu-se totodată «cărțile de pîră și rămas ale răposatilor domni, cartea lui Vintilă voievod și a lui Radu voievod Călugărul < = Radu Paisie > și a lui Petrașcu voievod și a lui Mircea voievod și a fiului său Petru voievod» (deci totdeauna în ordinea cronologică a domniilor).

⁴ Hasleu, *Istoria critică*, p. 148—149.

⁵ Onciul, *Originile principatelor (în Opere...)*, vol. I, p. 272 și nota 1) și *În chestiunea bisericii domnești de la Curtea de Argeș (ibidem, 356 și nota 1)*.

⁶ Într-o poruncă a lui Alexandru vodă Mircea din 1576 aprilie 28 (DIR, B, veac XVI, vol. IV, nr. 222, p. 220—221), ni se spune despre satul Bistrețul: «... Pentru că acest mai sus sat Bistrețul și toate bălțile lui au fost moștenite și vechi și drepte ocine ale sîntei mânăstiri și dăruite de răposatul Negru voievod... și am citit domnia mea și vechile cărți de ocină ale mânăstirii, cartea răposatului Negru voievod și am aflat domnia-mea și am văzut că satul Bistrețul este dat și dăruit tot... de răposatul Negru voievod sîntei mânăstiri... etc. Același voievod, în aceeași zi, într-o altă poruncă, scrisă de același Badea logofăt Voroveanu ca și prima (*ibidem*, nr. 223, p. 221—222) spune: «... să-i fie «mânăstirii Tismana» satul ce se numește Comanii <în documentele mai timpurii, Vadul Cumanilor> care sint aproape de Vidin... pentru că acest mai sus numit sat Comanii au fost moștenite al mânăstirii, încă din zilele răposatului Negru voievod...» pentru că «... am citit domnia-mea și cartea răposatului Negru voievod de întărire și am văzut și am aflat domnia-mea...» etc. (subl. ns.). Această din urmă poruncă este singurul temei documentar pe care Hașdeu și Onciul și-au sprijinit identificarea ipotetică, socotind că «Negru vodă» din document trebuie să fie negreșit Radu I, despre care hrisevul lui Dan I din 3 octombrie 1385 ne informează precis că a donat mânăstirii satul Vadul Cumanilor, ca și alte sate, între care și Bistrețul amintit în documentul mai sus citat). Dar, dacă lucrările ar sta astfel, ar trebui să admitem ori că au existat pînă la 1576 două documente de la Radu I (cel de primă donație și «cartea răposatului Negru voievod de întărire») și că ambele nu au fost prezentate decît numai o singură dată în fața domnului și au dispărut apoi, amîndouă, fără urmă — ceea ce, evident, e foarte greu de crezut — ori că Badea Voroveanu s-a înșelat asupra «cărții» lui «Negru vodă», atribuindu-i, fără nici un temei, caracterul de carte de întărire (lucru tot atît de greu de presupus). Dar același Alexandru voievod dăduse în 1569 ianuarie 8 o altă poruncă *ibidem*, B, veac XVI, vol. II, nr. 351, p. 303—304) din care aflăm că «satul care se chiamă Elhovița... i-au fost «mânăstirii Tismana» vechi și dreaptă ocină și dădina încă de la întemeierea Țării Românești, lîntî de la Negru voievod». Elhovița apare însă pentru prima oară menționat într-un document de la Mircea (Panaitescu, *Documente*, nr. 23, p. 87—90; DIR, B, veac XIII—XV, nr. 45, p. 60—62, cu data probabilă 1409—1418), și anume alături de donațiile lui Vladislav pentru Vodița; el este situat în valea Bahnei, astfel că, dintre toți domnii vremii, tocmai Radu I, care n-a stăpînit niciodată Severin și hinterlandul lui, este singurul care n-ar fi putut în nici un caz să-l doneze. Aplicația știrilor cuprinse în porunca aceasta din 1569 un raționament similar celui al lui Hasdeu, am fi îndreptățiți să deducem că sub «Negru vodă» se ascunde ori Vladislav — alături de ale cărui donații apare Elhovița în documente (cf. hrisevul lui Dan II din 1424 august 5, amintit mai sus, nr. 280, nota 4) — ori Mircea, a cărui danie pare să fi fost, într-adevăr, satul (enumerarea lui alături de danile lui Vladislav datorîndu-se doar așezării sale geografice). Singura soluție care ar explica satisfăcător toate aceste știri aparent contradictorii este că sub numele de «Negru vodă» se ascunde un domn de la începutul veacului al XV-lea, care a dat un hrisev de întărire în cuprinsul cărui figurează toate cele trei sate menționate mai sus, hrisev care a fost considerat de către călugării drept cea mai veche înșirare amplă și completă a tuturor mai vechilor posesiuni ale Tismanei și deci prezentat ca principal temei juridic al drepturilor de proprietate ale acesteia, în cele mai multe dintre procese.